

Košček Petra Korena

Rudi Mačus

Takrat v novembru, ko se je pripeljal med hrup novih ljudi, ki sami tudi niso vedeli ne kod ne kam, je že mislil, kako se bo zopet odpeljal odtod. Znašel se je sredi črnega, s premogovim prahom posutega dvorišča, ki so ga obdajale zelene majave barake, napol turške. Fantje so hodili okrog in nekaj mleli med zobmi. Malo pozneje se je Koren z nekaterimi že do dobra spoznal, uganjal ž njimi nekakšne čudovite vratolomnosti in če bi se ne bal, da se vara, bi dejal, da je bil med njimi celo nekam srečen. Zvečer se je zagledal skozi napol osvetljeno okno v sosedno barako z vegasto streho, veter je bril preko tistega hriba, tulil nekaj po volčje in zavijal okoli oken, ki so poškrpavala. Zunaj po kaldrimi, po morju tistega okroglega kamenja tam doli je krevsal stražnik, zeblo ga je in je nekaj mrmral predse. In če je šel Koren ponoči iz sobe preko tistega dvorišča in se opletal po kamenju, da bi v vegasti šupi opravil potrebo, je stražnik gledal za njim, če je za ta posel pravilno oblečen. Zagledal se je na morje luči po mestu in vsa ta reč tam je postala nesmisel. Trdovratno je začel hrepeneti tja preko.

Medtem ko so drugi zanj „mislili“, se je Koren vendarle počasi nekam zleknil in ko je prišel mesec april in je gledal iz neke druge hiše v tretjem nadstropju dol po velikem sončnem mestu, je uvidel, da se je vsemu temu že privadil. Tisto delo, ki se mu je vsak drug dan pod kako pretvezo izognil, ga ni potem, v dolgi vrsti deževnih dni, niti dosti več motilo. Perspektiva s tistega okna tam je bila velika, celo morje hiš z raznobarvnimi strehami, v jutranjem soncu blesketajočimi se, široka umazana Sava in polje zadaj, za tem pa obrisi podolgastih, napol sinjih hribov. Sedel je in napisal pisma, da bodo tam zunaj vedeli, da je še na svetu. Na železno posteljno ploščo je razpoložil svoje papirje, ves popoldan ga nihče ni motil, napisal je sto strani, oddal je pa dve.

V večernem šumu zdolaj v spalnici je trdovratno, vztrajno mislil samo še na eno stvar. In disciplina mu je naganjala fantazijo.

Zaprl je drugi dan pismo, oslinil prste, prilepil znamko ter ga odnesel dol v mesto. Ko ga je spustil v poštni predal, ga ni bilo mogoče več vzeti nazaj, dve važni besedi bi še napisal, pa mu je postala roka lahka, noge gibčne kakor nikoli, ker je bilo v tistem trenutku njegovo srce čisto prazno, kakor da mu je nekam odpadlo. Na tisto lansko poletje ob Dravi, ko je hodil z Marjo okoli, se je spomnil. Celo oddahnil se je tedaj, Peter Koren, okrenil se je na cesti, in gledal dimnike nad strehami, mlade svetle breze so stale arhitektonsko razporejene v dveh vrstah in tod okoli se je takrat sprehodil. Za njim pa je stal nek red, umetna morala. Vrnil se je skozi tisti veliki, z ogromnimi kamni obdelani portal. Zvečer so

prihajale njegove prave misli v sanje, v sladko dremavico pred spanjem. Vsaka malenkost je postajala važna, če si spal na levi ali na desni strani; na levi je bolj smrdelo, zato ni noben večer pozabil na to malenkost. In teh večerov je bilo že toliko.

„Kdaj boš izginil Pero, ne morem te več gledati!“ mu je tiste dni dejal nek šaljivec v veži.

„Mislim, da v kratkem,“ in sta se jezno spogledala. Koren ga ni hotel več drezati, ker je vedel da bo tale fant nosil šajkačo in se v njej otepal od kaņtine do stranišča še kake štiri mesece, ko bodo pri nas obrali že zadnja jabolka z dreves.

In koncem julija se je javil, da bi šel domov.

Prihodnjo soboto, vročina je bila neznosna, je sedel na vlak. Po stari navadi se je še malo sprehodil med vagoni po peronu in gledal ljudi. Prej si je že bil priboril mesto, ki mu ga je čuval debeluh, s katerim je doli spal. V dolgem prenatrpanem vlaku so sedeli ko ribe stisnjeni in ko so se peljali preko Save, so že začeli od veselja prepevati. Koščke popevk, zavite in gibčne refrenčiče; pljuvali so okoli sebe in se zasmehovali. Vsakdo izmed njih je nekaj vedel in tisto ni bilo slabo, sam vrag bi se ne spoznal v tem babilonskem šundru, ampak Peter Koren je vedel tudi svoje in tako je šlo vse to nekam mimo njega; ne tiče se ga več, vajen je že in zato je zrl skozi okno. Tam je mimo njega tekla ravna pokrajina z zabrisanimi obzorji, turščična polja, pšenica, majhni vinogradi, osamljena kmetska hiša s par drevesi okoli in zopet turščica in telegrafski drogovi. Tod se vozijo ministri v Beograd, toda oni spe v svojih spalnih vozovih ali pa pijo štajerska vina in ne vidijo nič. Ali Peter ni zdaj mislil na to, v tej dobi je bil videl marsikaj in razne nove načrte je nosil s seboj. Hotel se je udeležiti silnega, neubranega petja svojih tovarišev in je parkrat celo ž njimi zategnil, potem je zopet utihnil.

Nek vsiljiv suh človek je prišel prodajat radio slušalke, spretno in vajeno se je motal preko nog v hodniku in ponujal svojo robo.

„Ajde, momci, kupi, jeftino ću dati, samo deset dinara, dede čoveku da živi, ajde kupi, danas je prenos sa Budimpešte, biće veselo, ajde, ajde samo banku!“

Dva sta koj kupila, dva Bosanca, ki sta si bila podobna kakor brata, nekoliko mistična in da se pokažeta. Z enim izmed njiju je Koren spal vso pomlad in v dolgih dneh mu je Grgar pripovedoval o svoji vasi, o tisti zeleni vasi v Bosni; nič drugega ni govoril, tudi ne o svojem dekletu. Nateknila sta slušalke na ušesa in se mučila in vlekla. Drugi so se jima smejali. Ko se je vlak ustavil na mali postaji in je vse za hip potihnilo, so se odnekod začuli pretrgani zvoki orkestra. Potem je zopet prišel nekdo s pločevinasto posodo, natočil v kozarec in ponujal svojo svetlordečkasto

tekočino. Sklonil se je tam preko ogromnih hrbtov in dal kozarec nekemu debeloglavcu, ki mu je prvi molen dinar; koj se jih je zgrnil ves kup k prednjemu hodniku, moleli so tja svoje ožgane roke in vsi lovili kozarec. Vročina je bila strahovita, moreča. Človek s posodo se je zibal in spretno polnil kozarce, z drugo roko je segal v žep, požvenkljal po njem, izmenjal denar in se potem zopet uslužno smukal preko nog dalje od klopi do klopi. Po obrazu je uganil, kdo bo kupil in mu je že molen pred nos svojo tekočino.

Koren je kadil svojo cigareto in gledal skozi okno. Z enim ušesom je morebiti poslušal znane tovariše, ni se pa zmenil za nič. Molčal je, že dolgo je molčal, menda že vseh teh devet mesecev in ta molk mu je bila nekaka opora, ker se je čutil krivega, da ves ta čas ni nič delal, nič pametnega počel. Zmeraj je o nečem trdovratno sanjal, postopal okoli, gledal ljudi in jih poskušal študirati. Hotel bi ohraniti vsaj par pametnih misli od prej, toda vsa tista posebna doba je zdaj minila in že je vohal nekaj drugega, delati se bo zopet dalo in kaj misliti.

Nemarno jih je premetavalo po sedežih, pa se niso zmenili, peljali so se domov, v Bosno, v Liko, Dalmacijo, na štajersko, na vse vetrove. Govorili so vse balkanske jezike, lomili neko vlaščino, mešetarili so. Med tolikimi ljudmi in v vsem tem hrupu je bil vendarle sam. Vse potepanje po srbskih mestih se mu je zdaj zdelo še bolj brezmiselno, le ena sanja mu je bila v oporo, vrniti se nazaj k svojemu delu. V prostih urah je hodil v galerijo, kjer so po velikanskih, tihih dvoranah visele umetniške slike, sprehajal se je med temi obrazi v nekem drugem svetu in ko se je vrnil, je še bolj občutil vojaško sivino. Samo enkrat jo je predramila neka ženska, črna in divja, s katero je zapil par noči in nihče ga drugo jutro ni razkrinkal. Nekaj takih dni je bilo, nekaj dni drugačnega življenja; morebiti da je bilo tudi to bolj sanjsko in slučaj, ampak nekaj spomina je le ostalo.

Drugo jutro je Peter izstopil v majhnem štajerskem mestu; na postaji je bil mir in tišina, ki je že dolgo ni bil več vaju. Pogledal je okoli sebe, drug svet zopet, kjer bo zdaj ostal. Novo življenje med drugačnimi ljudmi.

Oddal je pri blagajniku vozni listek, svoj zadnji spomin in stopil v mesto; po teh mirnih in nesimetričnih ulicah se medtem ni dosti spremenilo, ljudje še prav isti kot jih je zadnjič videl lansko leto, še veje na drevesih se medtem niso dosti razrasle. Vsako malenkost je natanko poznal, vsakega drugega človeka, vsak vogal, vsak napis na trgovini in sprva je samo gledal okoli sebe. Morda se je bil medtem le on sam v čem spremenil, v drugih krajih, v drugačnem življenju se je navzel kakih drugih navad in je na marsikaj pozabil, kar se ga je bilo še prej držalo; postal je bolj trd. Stopal je s svojim dolgim korakom po cesti, kakor je bila zmeraj nje-

gova navada, kadar se je počutil prostega. Tu bo lahko počel, kar bo hotel, pokoren bo le samemu sebi in tega zakona se je zdaj jasno zavedel. Le svoje misli bo treba zopet zbrati in zapeti pesem življenju, pravemu mlademu življenju, svobodnemu. Zadel je z nogo ob cestni kamen in skoraj telebnil s težkim kovčegom ob zid, kaj se je za vruga zopet zafantaziral. Zavil je po stranskih ulicah med plotovi in enonadstropnimi hišami, da bi se umaknil prometu. Vsakdo bi ga z radovednim obrazom ustavil: „Glej ga Petra, kje si bil tako dolgo? itd.“ Res nima zdaj časa, saj malo se mora zbrati, v glavi mu je še nekam šumelo; hudiča, mar ga niso sanje že minile, vsa tista doba je že nekje mimo njega in tu ti celo stene pomagajo, kakor pravijo, in to je res. Sveže jutro je bilo, sonce se je smejalo na nebu, ostre sence hiš so padale na cesto, otroci so se podili po cestnem prahu in kričali. Vse to se mu je danes zdelo lepo in poslušal je svoj trdi korak, ki je odmeval med hišami; preložil je kovčeg v drugo roko in zopet zadihal iz polnih prsi. Že dolgo se ni počutil tako mirnega. Do doma ni imel več daleč; ustavil se je še pred krčmo na vogalu in tam nekaj popil. Ni se še navadil hoditi po teh domačih cestah, noge so mu bile prelahke. Malo v polje so ga hotele zanesti ali vrug vedi kam. Srečal je nekaj znanih obrazov in menda so ga vsi spoznali; spogledali so se z enim očesom in šli dalje.

Doma ni bilo nikogar, hišnik, ki mu je odprl vrata, mu je povedal, da so vsi nekam odšli na vas. Odprl je hišna vrata, odložil je kovčeg na verando in zamahnil s svobodno roko po zraku. V stanovanju je bil še zmeraj oni znani duh od prej, znane slike so ga gledale s sten, kakor da jih je še pravkar včeraj videl. Tu se ni nič izpremenilo, vse gre svojo enakomerno pot dalje, ljudje in predmeti ž njimi. Ko je odprl vrata v sobo, je po stari navadi stopil naravnost k polici za knjige. Nihče ni brskal po njih, ostale so, kakor jih je bil pustil. Potem je šel v kuhinjo, previdno dvignil lonec nad ognjiščno odprtino. V stanovanju je bilo prazno, vsepovsod vse znano, le kak nov nepotreben predmet se je bil medtem vrinil. Kupili so novo omaro, ki je stala zdaj na mestu stare. Sprehajal se je malo po parketu, odprl okno in pljunil na vrt, na malo figovo drevo pod oknom, kamor je lani metal čike. Začutil je, da se vrača v pravo življenje, ki ga je vajen. Smejalo se je samemu sebi, ko se je pogledal v ogledalu. Obrita glava in divji, skoraj živalski pogled v očeh, poteze ob ustih tuje, komaj da se je spoznal. Da, kje so zdaj tvoje prejšnje noči, polne dela in trdovratnih naporov, grmada preteklosti. Nekaj čisto nepotrebnega se je vrinilo vmes.

Skozi odprto okno je prihajal svež zrak z vrta, dišalo je po julijskih rožah, mušice so se preletavale po zraku, iz mesta je prihajal nedoločen, zamolkel šum. Neke žage so pele ob reki. Onstran, preko vrta je v pritličju mlada ženska razgrinjala belo, svežo posteljnino na okensko polico in ko ga je zagledala, se mu je nasmehnila, otroci so se podili za ograjo pred

hišo in kričali. Sonce je sijalo na vrt in zid. Vzel je klobuk z mize in tam našel pismo, naslovljeno nanj.

„Dragi Peter, kadar se vrneš, se oglasi pri meni, počakala te bom...“
itd. itd.

Marja.

Znani, kaligrafično točni in brezhibni rokopis je vtaknil v žep, da bi ga kje drugje še enkrat prebral, da bi si jasneje priklical v spomin Marjo in njene besede, da bi jo zopet videl pred sabo, mlado svežo, z rdečimi ustnicami. V novih, z drugim spominom ožarjenih perspektivah se mu je zopet prikazala lanska pomlad — zdaj pa že začenja drugo poletje. Vsi tisti njeni vroči poljubi, sveže rdeče ustnice, poletni dnevi ob Dravi, ko je vsako popoldne veslal in se vračal domov pijan in omamljen od ljubezni.

Zarobantil in zaklel je nad vso to prekleto sivino, ki mu je pila kri devet mesecev. Ah, pogledati zopet v svet, najti zopet svoje stare prijatelje, pogledati samega sebe in zapeti pesem svobodnemu življenju; tam ga pa čaka Marja, ki je še ohranila pravi spomin nanj, na Petra Korena. Zvečer se je izgubil med hišami nekje za periferijo in ko ni več vedel, kaj naj misli, je stopil v krčmo. Natararica je sedla k njemu, bila sta sama. Nek star človek je dremal v kotu pod oknom. Dolgo v noč je poslušal bedasto gramofonsko ploščo, ki mu jo je ona navijala, medtem ji je nekaj pripovedoval, že malo vinjen; poslušala ga je z napol odprtimi usti in je široko odpirala svoje velike oči. Ko je navalil hrup pijanih ljudi v krčmo je plačal in odšel. Doma je poskušal nekaj brati, stavki pa so se vrteli v strahovitih kolobarjih, mukoma je naravnaval uro in si zabičeval, da se mora zbuditi o peti uri zjutraj. Tega je bil zdaj vajen kot avtomat in ne bo mu težko. Skušal je po vrsti premisliti dogodke tega dne ali preden je prišel do kraja, je že trdno zaspal.

II

Drugo jutro je Peter stopil na peron, ki je bil še skoraj prazen; nekaj neprespanih potnikov je zehalo na ogoljeni klopi v čakalnici; dremav natarar je pogrinjaj mize, pristavljaj stole in polglasno pel neko mestno popevko. Peter si je kupil listek za majhen provincijski trg. Vlak je bil že pripravljen na postaji, pravkar so priklopili lokomotivo.

Ko se je vlak premaknil, je Peter z mastno sivkasto cunjo, ki je visela ob strani, obrisal vlažno okno. Zunaj je sonce šele vzhajalo, mlada drevesa po poljih so se upogibala, vlažna trava je še ležala na tleh. Vlak je drvel preko ravnine po svoji stari znani poti in pobiral zaspane napol umite potnike po malih postajah, ki so si bile vse podobne. Mlade, mestno oblečene učiteljice iz bližnjih krajev so vstopale, orožniki, šolarji, kmetice s polnimi košarami in kak vojak, ki je nosil pošto. Počasi se jih je nateplo

z vseh koncev, napolnil se je ves kupe, da so nekateri stali na hodniku in zijali v pokrajino.

Peter tega novega sveta skoraj ni več poznal: kuštravi šolarji, ki so na pamet drdrali naučene lekcije, kmetice so stiskale kokoši v svoje jerbaze, zmeraj jim je katera silila ven in kokodakala. Brezizrazno so gledale okoli sebe in so bile same podobne tistim kokošim. Peter je doslej živel med samimi možmi, bil je že napol podivjan, skoraj surov.

Mislil je na Marjo in si skušal predstaviti njen mladostno razigrani obraz, njen glas in kretnje in ves njen način. Zrela je bržkone postala in od lanskega leta sem se je tudi v marsičem morda spremenila. Vrag vedi, kaj je počela, ko je bila sama vse te zimske dni, učila je svoje otroke, se večno prekljala z upraviteljem, njemu samemu je včasih poslala kakšno pismo, ki ga je bržčas dolgo nosila pri sebi, preden ga je oddala. Dokaj časa je že minilo od tedaj. In pri ženskah se nikoli prav ne spoznaš; ne veš če ima rada tebe ali tvojo obleko ali tvojo sobo, ali vse skupaj ali nič. Če te dolgo ni, se ti zdi, da je nate pozabila in se je ogrela za kakega bedaka ter našla v njem človeške lastnosti, ki jih ti nikoli ne boš razumel; to bo natanko razložila tudi tebi, ki si zmeraj enak. Vrag se torej spoznaj. Če te je mučila, si sam kriv, zakaj ji nisi dal ljubezni in ji odkril tistega sveta, o katerem si ji takrat govoril z velikimi besedami in kretnjami.

Motal se je med takimi mislimi kakor med koprivami in kamor je stopil, ga je speklo.

Od neke kmetice je kupil kar za tri dinarje rož, da ga je potem ves čas ogledovala od pet do glave in zopet nazaj. Stopil je na hodnik, se sprehajal gori in doli in požvižgaval k ritmu koles. Malemu šolarju, ki ga je stisnjen v kot predebelo gledal, je stisnil dinar v roko. Otroci na okoli so se zasmeli in ga koj obkolili: „Meni dajte, gospod, ta bacek tu je repetent, najslabši je v šoli in njegovo mater vsi dobro poznamo, prodaja časopise po trgu in pije ko sraka, žganje pije, vsak dan, meni dajte gospod!“

Dal je še dvema kuštravcema s svetlimi lasmi. Na postaji so se zgnetli k izhodu; nekateri so ga še odspodaj pozdravljali, drugi so se izgubili po ozki stezi v polja pod hribe.

Naposled je tudi on izstopil. Skoraj bi se bil peljal mimo in je skočil z vlaka, ko se je že pomikal dalje. Majhna pritlična postaja, kakršne so vse tod okrog, zadaj nekaj dreves, skrbno obdelan vrt, polje. Marja ga je čakala ob izhodu, ob majhnem zelenem plotu je bila tudi ona videti majhna. Vsa zmedena mu je stiskala roko in hotela tisoč odgovorov hkrati. Skoraj trepetala je, ko sta hodila po cesti, njena vprašanja so se mu včasih zdela naivna in se ji je zasmel; ko mu je dejala, naj je nikar ne zafrkava, je zopet posluhnil.

„Peter, daj da te pogledam! Nisem te še natanko videla, kakšen si, ustavi se vendar malo!“

„Da.“

„Zdaj mi dolgo nisi nič pisal. Kaj ti je bilo?“

Zamahnil je z roko; koliko tega izpraševanja in dobrikanja, ženska je pač, si je mislil, ki ga dolgo ni videla; moral bi jo stisniti v svoje roke, saj ga je tudi žežalo. Živel je dolgo sam.

„Da, zmeraj sem imel pismo zate v žepu, a ga nisem oddal!“

Nepotreben odgovor ga je skoraj jezil. Vendar sta se zopet spoznala. Stisnila se je tesno k njemu in ga dohitevala s svojimi kratkimi koraki. Skušala je dognati, kaj misli in če se je medtem kaj spremenil. Tista njegova pisma so bila včasih tako čudna, poleg tega je bila zmeraj sama in današnji dan se ji je zdel skoraj praznik. Po marsičem je videl, da ga ima rada, ampak tako naivna se mu je hkrati zdela. Igrati pa se ne bi hotel ž njo, rajši nič. Ali tisti večer takrat spomladi je sama prišla k njemu in sta se potem spoznala. Tega ji ni dejal, bržčas bi jo ranil. Bila je malo iz sebe, gledala je predse, njene polne ženske oblike so bile zrele in sama se ni tega dobro zavedala. Hodilâ sta po cesti med polji in travniki, kmetje so prihajali s postaje, ju prehitevali in spoštljivo pozdravljali. Poznala je te ljudi tod okoli, živela je med njimi dolga leta, drugega sveta pa ni prida poznala kakor morda iz knjig, ki jih je po svoje razumela. Če ji je bilo kdaj dolgčas, je posedala v krčmi med znanci, učitelji in šoferji in jih samo poslušala. Z njimi pa ni nič imela. Marsikdo je zahrepenel po njej, ona pa kakor da ni nič opazila. Poznala jih je te fante tod okoli in ko je bila sama doma, so jo obhajale skušnjave. Če bi zdajle v tej pomladni noči prišel šolski upravitelj k njej, bi se zaprla z njim v sobo in nihče bi ne zvedel ničesar, on sam bi molčal ko grob in še vesel bi bil. Zmešala bi ga samo malo, da bi za trenotek pozabila na ta dolgčas, ne bi se zapletla ž njim v nič posebnega, ljubezen bi to ne bila, bežno razmerje, ki ne zapusti niti spomina; potem bi šla vsak svojo pot in če bi se srečala na cesti, bi se ne pogledala več.

„Glej, kako je danes, prav danes imenitno. Res se nisem že dolgo tako počutila. Vso zimo sem delala, ta vražja samota tu. Ali me poslušaj,“ je pripovedovala.

Mimo njiju je privozil majhen tovorni avtomobil.

„Peter, peljiva se,“ je planila „tega poznam! Veš, fant, ne imej ga za preneumnega, doma čita knjige in vse vidi; prostora ima dosti, vzame naju s seboj.“

Martin se je ustavil in ju z zvitim nasmeškom opazoval. Dolg obraz se mu je razlezel, stisnil se je za volan, premaknil noge in pogledal, če sta se namestila; potem je pognal z vso brzino; Marja se je premetavala po sedežu, objemala Petra in se mu smejala.

„Danes se ga bova napila, veš strahovito se ga morava natreskati, saj veš po slovensko, tudi to ne bo škodilo, Peter.“

Nažgal si je cigareto in jo ponudil še njej. Gledal jo je, kako kadi, skozi nos in usta je spuščala dime, njeni prsti so vajeni držati cigareto; vrag vedi, kako živi, kaj prav za prav počenja. Pogledala ga je v oči in razumela njegovo misel.

„Kako je vse tod okoli danes drugače, sama sem bila ves ta čas, moj Peter, in ko sem dobila kakšno tvoje pismo, sem ves dan skakala in mama mi je tedaj pravila, da norim, uh. Potem se nalašč nisi dolgo oglasil.“

Nekaj porednega je mogoče bilo v njej, pa jo bo minilo.

Naslonila se je s prsmi nanj, pobožal jo je po laseh. Premetavalo ju je po mehkem sedežu, zunaj je sijalo sonce in streho avtomobila so klestile veje jablan, ki so se sklanjale nad cesto.

„Ustavi zdaj, Martin, dovolj je.“

Ostal je še nekaj časa na sredi ceste, pognal motor in se potem počasi izgubil.

Marja je stekla s črnimi, razpuščenimi lasmi dol k obrežju Drave, po ozki stezi jo je Peter ubiral za njo, planil kar preko jarka in jo ustavil.

„Da se mi ne utopiš kar na lepem.“ Stala sta tik nad strmim ilovnatim obrežjem, spodaj je tekla zelena široka reka in prinašala svežo sapo s seboj.

Okrenila se je k njemu: „Še poljubil me nisi, Peter!“ Dvignil jo je na roke in jo nesel k vodi, slekel si je suknjič, ga pognal na prvo brezo, z razgaljenimi prsmi je stal na bregu nad vodo in hladna sapa je božala lica. Tam zadaj po poljih pa je bila strahovita vročina, zrak je trepetal nad strehami hiš. Peter je sedel in gledal naokrog, ona je medtem stekla po ovinkih v brezov gozdič, se vrnila v tesno prilegajoči kopalni obleki, vrgla je svoje cunje nekam na kamenje in planila v vodo. Ko se je njena črna glava zopet pojavila iz vrtinca belih pen, je zavpila.

„Vlovi me! Saj me ne vловиš!“

Njeni beli zobje so se zalesketali.

Planil je še sam v vodo, puščal bele pene za seboj.

„Tak vlovi me, Peter,“ je kričala Marja že na drugem bregu. Stopila je iz vode, zagorela od sonca, lasje so ji vihrali v sapi. Bila sta sama na tem širnem kraju. Ko je preplaval reko, je Marja že ležala v vročem, belem pesku. Med ustnicami so se ji blesketali beli zobje in izza težkih trepalnic je gledala v mirno, modro nebo nad seboj.

„Danes je kakor praznik,“ je dejala.

„Enkrat v letu mora biti,“ je odgovoril.

„Samo enkrat?“ Dvignila se je na komolca, njena črna, skoraj indijanska koža se je zalesketala ob pregibih telesa.

„Vsak dan mora biti tako. Čemu sem se tako dolgo dolgočasila, za en sam tak trenotek, kakor je zdaj. Da bi vsaj tako ostalo.“

Ko se je sklonil k njej, se ga je ovila ko kača.

„Zdaj bom začel zopet delati, Marja,“ je dejal. Dvignil se je in hodil po pesku kraj nje. Ležala je in gledala v nebo.

Potem se je sklonil še enkrat k njej, se dvignil in planil v vodo, plaval na drugi breg in z dolgimi zamahi rezal valove.

Njen zvonki glas se je lovil v ozračju nad reko in odmeval nekje po gozdičih.

„Peter!“

Priplavala je za njim, tudi utrujena in odpravila sta se domov. Dva dolga taka meseca nista vedela kako jima je čas mineval in ko je prišel september in so se začele šole, je morala nazaj v službo in med njima je začelo zopet malo drugačno razmerje; slično onemu od poprej. Pisma s pozdravi, in tako se bo morda ponavljalo do velike noči ali do drugega poletja.

Zlata veriga

A. Kerštan

Lepa je Gorenjska. Ko ozeleni v višinah, je najlepša. Pri Sv. Križu in na Golici pobelijo narcise travnike in pobočja. Tam so Savske jame, zapuščeni železni rudniki,četki današnjega železarstva Kranjske industrijske družbe. Mnogo srag so pustili v njih nekdanji fužinarji, marsikdo je sklenil tod svoje življenje.

V Planici, pod mrkim Jalovcem, izvira Nadiža, potem ponikne in se veča s pritoki. Na Jesenicah, nad velikim tovarniškim jezom, je zelo široka, odtod pa kak kilometer daleč komaj zasluži ime prave reke. Tod so človeške roke razdvojile strugo, napeljale vodo v veliko železarno, da poganja turbine, ki zamolklo bobne v podzemlju. Stroji pod razsežnimi zgradbami gluše ušesa. Tritisoč kovinarjev jim streže na Savi in Javorniku. V topilnicah tale jekleno in železno litino. Peči žare, da ližejo žarki v nekaterih nočeh skale vrhu Možaklje. Vse je v pogonu. Lokomotive žvižgajo, vsak dan uvažajo pretaljeno rudo, staro železo, premog, iz tovarne pa vozijo najrazličnejše izdelke od žebeljev do cevi. V zadnjem času pa uvažajo neprečiščeno rudo, kajti z novo, letos zgrajeno visoko pečjo se vrača v jeseniške železarne nekdanje plavžarstvo.

Že v fevdalnih časih, ko so po hrbtih naših dedov opletali grofovski biči, so zagoreli gorenjski plavži in zabobnela težka fužinarska kladiva. Prve preproste peči za topljenje rude so v 14. stoletju postavili podložni kmetje s privoljenjem celjskih grofov. Kmalu so pa prišli fužinarski strokovnjaki iz Italije in izboljšali način pridobivanja železa. V tej predkapitalistični